SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (četrti senat)
z dne 16. marca 2005*

V zadevi T-283/02,

EnBW Kernkraft GmbH, nekdanja Gemeinschaftskernkraftwerk Neckar GmbH, s sedežem v Neckarwestheimu (Nemčija), ki jo zastopa S. Zickgraf, odvetnik,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopata S. Fries, zastopnica, in F. Hoffmeister, zastopnik, z naslovom za vročanje v Luxembourgu,

tožena stranka,

zaradi odškodninskega zahtevka na podlagi člena 288 ES, s katerim tožeča stranka predlaga povrnitev škode, ki naj bi jo domnevno utrpela zaradi neplačila Komisije za storitve, ki jih je opravila v okviru programa TACIS v zvezi z jedrsko elektrarno Zaporožje (Ukrajina),

* Jezik postopka: nemščina.

SODIŠČE PRVE STOPNJE EVROPSKIH SKUPNOSTI (četrti senat),

v sestavi H. Legal, predsednik, V. Tiili, sodnica, in V. Vadapalas, sodnik,

sodna tajnica: D. Christensen, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 22. septembra 2004

izreka naslednjo

Sodbo

Pravni in dejanski okvir spora

1 V okviru programa tehnične pomoči za Skupnost neodvisnih držav (Programme for technical assistance to the Commonwealth of Independent States, TACIS), ki je bil vzpostavljen za obdobje od 1. januarja 1996 do 31. decembra 1999 na podlagi Uredbe Sveta (Euratom, ES) št. 1279/96 z dne 25. junija 1996 o zagotavljanju pomoči pri gospodarski reformi in gospodarskem razvoju v novih neodvisnih državah in Mongoliji (UL L 165, str. 1), je bila med drugim predvidena pomoč pri zagotavljanju jedrske varnosti.

2 V „Splošnih pogojih za pogodbe o opravljanju storitev, ki se financirajo iz skladov PHARE/TACIS“ („General Conditions for Service Contracts financed from PHARE/TACIS Funds“), v različici, ki se je uporabljala ob nastanku dejstev v tej zadevi, so določena pravila, ki so se uporabljala za pogodbe v okviru programa TACIS (v nadaljevanju: Splošni pogoji za program TACIS).

3 Družba EnBW Kernkraft GmbH, nekdanja Gemeinschaftskernkraftwerk Neckar GmbH (v nadaljevanju: tožeča stranka ali GKN), je bila od leta 1994 naprej v okviru programa TACIS s Komisijo v pogodbenem razmerju, ki se je nanašalo na pomoč na kraju samem za jedrsko elektrarno Zaporožje v Ukrajini.

4 Prva pogodba o opravljanju storitev je bila sklenjena septembra 1994 za dvanajst mesecev s proračunom 552.656 EUR. S pogodbo je bila predvidena izvedba različnih projektov za zagotovitev varnosti instalacij. Vodja projekta je bil g. Hoensch, inženir, ki ga je zaposlila tožeča stranka ter je bil zadolžen predvsem za vodenje različnih projektov in usklajevanje pogodbenega osebja, ki je sodelovalo pri njihovi izvedbi.

5 Druga pogodba o opravljanju storitev je bila sklenjena septembra 1995 za petnajst mesecev s proračunom 1.299.090 EUR. Ta pogodba je bila s prvim dodatkom k pogodbi podaljšana za sedem mesecev, z dodatnim proračunom 990.910 EUR, nato pa z drugim dodatkom k pogodbi še za nadaljnjih osem mesecev. Veljavnost druge pogodbe se je torej iztekla marca 1998.

6 Računsko sodišče je 10. aprila 1997 sprejelo Posebno poročilo št. 6/97 o subvencijah iz programa TACIS, dodeljenih Ukrajini, z odgovori Komisije (UL 1997, C 171, str. 1). V tem poročilu je še posebej grajalo sklepanje pogodb z učinkom za nazaj.

7 Tretja pogodba o opravljanju storitev (v nadaljevanju: tretja pogodba), ki se je nanašala na pomoč na kraju samem za leto 1996, je bila sklenjena 17. julija 1997 za 19 mesecev (njena veljavnost se je torej iztekla 17. februarja 1999), njen proračun pa je znašal 800.000 EUR. Na podlagi člena 10 te pogodbe naj bi bila za reševanje kakršnega koli spora, ki bi bil povezan s to pogodbo ali bi iz nje izhajal, pristojna sodišča v Bruslju.

8 V dopisu z dne 30. decembra 1997, ki je bil naslovljen na g. Lütkemeyerja iz generalnega direktorata (GD) Komisije za zunanje odnose: Evropa in nove neodvisne države, skupna zunanja in varnostna politika ter zunanja služba, so predstavniki delegacije Komisije v Kijevu (Ukrajina) zapisali:

„[V]odja projekta [...], g. Hoensch, je začel delati brez predhodne odobritve Komisije in s tem zavedel ukrajinsko stran. Bili bi vam zelo hvaležni, če bi lahko glede tega vprašanja g. Hoenschu dali zelo stroga navodila."

9 G. Jousten, vodja enote za jedrsko varnost in usklajevanje posegov v energetskem sektorju direktorata za odnose z novimi neodvisnimi državami in Mongolijo iz istega generalnega direktorata, je 15. aprila 1998 na tožečo stranko naslovil dopis, v katerem ji je predlagal, naj pripravi predlog pogodbe za pomoč na kraju samem za leto 1997 (v nadaljevanju: četrta pogodba).

10 Tožeča stranka je 20. maja 1998 na g. Joustena naslovila svoj predlog četrte pogodbe. Tožeča stranka je 16. julija 1998 g. Joustenu predložila razširjen predlog zadevne pogodbe. 29. julija 1998 je tožeča stranka Komisiji poslala svoje bančne podatke. 26. avgusta 1998 je tožeča stranka g. Joustenu poslala spremenjeno različico svojega predloga, pri čemer je navedla, da spremembe zadevajo prilogo 6. 23. septembra 1998 je tožeča stranka nanj naslovila nov predlog, pri čemer se je sklicevala na sestanek z dne 10. septembra 1998.

11 Avgusta 1998 sta stranki sprejeli prvi dodatek k tretji pogodbi (v nadaljevanju: prvi dodatek k pogodbi), s katerim sta spremenili člena 2 in 4 ter priloge A, B, C in D k tretji pogodbi; prvotna pogodba je bila s tem podaljšana za 17 mesecev in njena veljavnost naj bi se iztekla 17. julija 2000.

12 V dopisu z dne 2. oktobra 1998, naslovljenem na g. Joustena, je g. Giuglaris, začasni vodja delegacije v Kijevu, navedel, da „bi želel spomniti na svoj predhodni predlog o možnosti za zamenjavo g. Hoenscha z mesta vodje projekta".

13 Tožeča stranka je 9. oktobra 1998 g. Joustenu poslala dopis glede stanja pogajanj, ki ga je končala „z upanjem, da bo pogodba o opravljanju storitev kmalu dejansko začela veljati".

14 G. Jousten je tožeči stranki odgovoril z dopisom z dne 20. oktobra 1998, v katerem je povzel glavne težave, povezane s predlogi tožeče stranke. Tožeči stranki je tudi predlagal sklenitev pogodbe, ki ne bo zajemala del, glede katerih še ni bil dosežen sporazum. V tem dopisu namreč pravi:

„Če po sprejetju [ustreznih referenčnih tehničnih elementov] družba GKN ne bo želela predložiti ponudbe za izvedbo te naloge, predlagamo, zaradi izognitev še večjim zamudam, sklenitev pogodbe za izvedbo preostalih del (izvedba programa za leto 1997 itd.)."

15 Po tem dopisu je g. O'Rourke, namestnik vodje zadevne enote, z dopisom z dne 23. oktobra 1998 tožečo stranko pozval, naj mu predloži revidirano različico četrte pogodbe.

16 12. novembra 1998 je Računsko sodišče sprejelo Posebno poročilo št. 25/98 o delih, ki se jih je Evropska unija lotila na področju jedrske varnosti v Srednji in Vzhodni Evropi (SVED) ter novih neodvisnih državah (NND) (obdobje 1990–1997), z odgovori Komisije (UL 1999, C 35, str. 1). V tem poročilu je grajalo predvsem nezadostnost človeških virov, ki bi omogočili pravilno spremljanje izvajanja programov.

17 20. novembra 1998 je nadzorna ekipa v Kijevu sestavila poročilo o pomoči na kraju samem v povezavi s tretjo pogodbo.

18 G. Jousten je v dopisu z dne 23. novembra 1998, ki ga je naslovil na g. Zaissa, namestnika vodje projekta za tožečo stranko, in v katerem se je skliceval na dopisa, ki ju je ta poslal 2. in 4. novembra 1998, komentiral obtožbe iz teh dopisov zoper g. O'Rourka in dopis sklenil s temi besedami:

„Nadaljnje sodelovanje med nami bo mogoče le, če bodo ponovno vzpostavljeni normalni poslovni odnosi."

19 G. Doucet, vodja enote za jedrsko varnost direktorata za projekte za Evropo (Srednjo, Vzhodno, NND in Zahodni Balkan) na področju skupne zunanje in varnostne politike skupne službe za upravljanje pomoči Skupnosti tretjim državam, je v dopisu z dne 26. novembra 1998, ki ga je prav tako naslovil na g. Zaissa in v katerem se je skliceval na poročilo z dne 8. julija 1998 o napredku, doseženem glede pogodbe, ugotovil, da so komentarji iz tega poročila osebne sodbe in niso v skladu z mandatom g. Hoenscha kot vodje projekta. V nadaljevanju je navedel, da „Komisija pričakuje, da bo [tožeča stranka] sprejela odločilne ukrepe glede vodenja projekta".

20 Tožeča stranka je 3. decembra 1998 na g. Joustena naslovila revidirano različico četrte pogodbe in pri tem navedla, da so bila z eno izjemo upoštevana tudi nerešena vprašanja.

21 S telefaksom z dne 22. decembra 1998 je g. Jousten tožeči stranki odgovoril, da so bili „referenčni elementi" (terms of reference) predloženi g. Doucetu in da bo ta z njo stopil v stik glede drugih elementov in prilog k njenemu predlogu.

22 Tožeča stranka je 24. februarja 1999 Komisiji poslala poročilo o napredku izvajanja pogodbe od 1. decembra 1998 do 31. januarja 1999.

23 16. marca 1999 se je tožeča stranka sestala s Komisijo.

24 14. aprila 1999 je tožeča stranka na g. Douceta naslovila dopis, v katerem je povzela še odprta vprašanja, ki so bila obravnavana na sestanku 16. marca 1999.

25 Istega dne je tožeča stranka g. Doucetu predložila tudi novo različico četrte pogodbe, pri čemer je navedla, da gre za popolnoma revidirano različico „referenčnih elementov".

26 7. maja 1999 je g. Summa, direktor direktorata za odnose z novimi neodvisnimi državami in Mongolijo GD Komisije za zunanje odnose: Evropa in nove neodvisne države, skupna zunanja in varnostna politika ter zunanja služba, g. Möllerju iz Bundesministerium der Finanzen (nemško zvezno ministrstvo za finance) poslal

dopis v odgovor na dopis, ki mu ga je le-ta poslal 25. februarja 1999 glede programov TACIS in PHARE za jedrsko varnost.

27 20. maja 1999 je nadzorna ekipa v Kijevu sestavila poročilo o pomoči na kraju samem v okviru tretje pogodbe. V njem je predvsem navedla, da je proračun izčrpan in da bi morala s pogodbenega vidika tožeča stranka še naprej zagotavljati nekatere storitve, vendar to z ekonomskega vidika ni mogoče.

28 12. in 13. julija 1999 je potekal sestanek med tožečo stranko in predstavniki Komisije.

29 Po tem sestanku je tožeča stranka 21. julija 1999 g. Vadéju iz skupne službe Komisije za upravljanje pomoči Skupnosti tretjim državam predložila „popolnoma revidirano različico referenčnih elementov".

30 G. Vadé je 22. julija 1999 tožeči stranki poslal dopis, v katerem je naštel glavne točke, o katerih je potekala razprava na sestanku.

31 28. julija 1999 je g. Doucet v dopisu, naslovljenem na g. Zaissa, tožečo stranko obvestil, da ne more sprejeti tehnične ocene o ponudbah, ki so se nanašale na projekte U1.03/96B, U1.03/96D2 in U2.03/96.

32 G. Zaiss je v odgovoru Komisiji z dne 29. julija 1999 navedel pojasnila glede treh zadevnih projektov. Poleg tega se je skliceval na obljubo, ki naj bi jo dala Komisija na sestanku 16. marca 1999, da naj bi krila vse stroške, ki jih bo imela tožeča stranka pred podpisom četrte pogodbe.

33 G. Doucet je g. Zaissu v telefaksu z dne 2. avgusta 1999 odgovoril, da je mogoče stališče tožeče stranke glede ocene teh treh projektov razlagati samo kot zavrnitev izvedbe potrebne ponovne ocene.

34 G. Hoensch je 6. avgusta 1999 g. Doucetu poslal dopis glede tehnične ocene projekta U2.03/96.

35 Tožeča stranka je 25. avgusta 1999 g. Doucetu poslala predlog drugega dodatka k pogodbi, ki je vključeval spremembo tretje pogodbe in prvega dodatka k pogodbi, pri čemer se je sklicevala na sestanek z dne 16. marca 1999 in svoj dopis z dne 14. aprila 1999. V tem predlogu je bilo predvideno, da se prvotni proračun poveča za 457.163 EUR.

36 G. Doucet je v dopisu z dne 16. septembra 1999, ki ga je naslovil na g. Zaissa, zapisal:

„Še vedno nismo prejeli zadovoljivega odgovora [na telefaks z dne 2. avgusta 1999], javni naročnik (GOPA) [‚group of political advisors' ali ‚skupina političnih svetovalcev'] pa je poleg tega navedel, da GKN trdi, da ne more zagotoviti niza prevzemov na kraju samem, ki so bili predvideni z določbami [tretje] pogodbe.

Glede na to Komisija ni več prepričana, da želi GKN izvajati pomoč na kraju samem s skrbnostjo in z vestnostjo, ki ju Komisija pričakuje glede jedrske varnosti.

Če bi želeli še naprej sodelovati s Komisijo, vas prosimo, da pošljete predlog za izvedbo tekočih ocen in prevzem materiala, pri čemer ustrezno upoštevajte vsebino prejšnjih dopisov in telefaksov [enote za jedrsko varnost direktorata za projekte za Evropo (Srednjo, Vzhodno, NND in Zahodni Balkan) na področju skupne zunanje in varnostne politike skupne službe za upravljanje pomoči Skupnosti tretjim državam]. Rezultate pričakujemo najkasneje do 15. oktobra 1999.

Na podlagi preteklih izkušenj z nenehno negativnim odnosom GKN in ponavljajočimi se nesporazumi med to družbo in Komisijo se nam vse bolj zdi, da je razlog za težave, s katerimi se srečujemo, predvsem pomanjkanje tehnične sposobnosti in pripravljenosti na sodelovanje s strani vodje projekta TACIS pri GKN. Komisija v vsakem primeru zahteva, da se na mesto vodje projekta TACIS imenuje učinkovitejša oseba.

Če Komisija v desetih dneh po prejemu tega dopisa ne bo prejela takega predloga, bomo morali predpostaviti, da se je veljavnost te pogodbe iztekla. To bi tudi pomenilo, da Komisija z GKN ne bo sklenila še ene takšne pogodbe.

Prepričani smo, da razumete, kako zelo pomembno je, da se razjasni trenutni pogodbeni položaj glede posledic za varnost in del [v jedrski elektrarni] v Zaporožju."

37 S telefaksom z dne 23. septembra 1999, ki je bil naslovljen na g. Zaissa, je g. Vadé odgovoril na dopis tožeče stranke z dne 25. avgusta 1999 in zavrnil možnost, da bi se upošteval predlog drugega dodatka k pogodbi.

38 G. Zaiss je na dopis g. Douceta z dne 16. septembra 1999 odgovoril z dopisom z dne 4. oktobra 1999. V njem je navedel:

„Družba GKN je doslej izpolnila svoje obveznosti iz [tretje] pogodbe in bi želela tako delati tudi v prihodnje. GKN ni bila odgovorna za zamude pri izvedbi zadevnih projektov.

GKN se je za pojasnila, kako naj bi zadeve potekale sedaj, obrnila na pristojna nemška zvezna ministrstva [...]

Ob upoštevanju zgoraj navedenega mora Komisija:

— GKN povrniti stroške, ki so nastali doslej (glej dopis GKN z dne 25. avgusta 1999);

— sprejeti tehnično oceno projektov (glej dopis GKN z dne 29. julija 1999) in

— zagotoviti, da bo začela veljati pogodba [...] TACIS 1997 (glej dopis GKN z dne 17. maja 1998 in telefaks Komisije z dne 22. decembra 1998).

Dokler te točke ne bodo rešene v skladu s pričakovanji GKN, se bomo morali vzdržati opravljanja kakršnih koli novih del v okviru sedanje pogodbe.

Poleg tega moram zelo odločno ugovarjati zoper očitke in obtožbe, ki ste jih neprestano izražali glede vodenja [projekta] TACIS s strani GKN."

39 Tožeča stranka je na telefaks Komisije z dne 23. septembra 1999 odgovorila z dopisom z dne 15. oktobra 1999, v katerem je pojasnila razlike, do katerih je prišlo pri pogodbenem trajanju izvajanja pomoči na kraju samem in izvedbi posebnih projektov. Zaključila je:

„Menimo, da je treba poudariti, da naš pogodbeni predlog, ki je bil priložen našemu dopisu z dne 25. avgusta 1999 pokriva obdobje od julija 1998 do septembra 1999. To pomeni, da bo treba, če Komisija potrebuje več časa za sprejetje odločitve glede našega predloga [...] glede trajanja pogodbe in stroškov storitev, ki jih je treba opraviti, pogodbo podaljšati/razširiti zaradi trajanja internega postopka odločanja Komisije."

40 G. Hoensch je s telefaksom z dne 20. oktobra 1999, ki je bil naslovljen na g. Douceta, s sklicevanjem na telefonski pogovor potrdil dogovor za sestanek, ki naj bi potekal 28. oktobra 1999. V njem je navedel, da bo natančno pojasnil pogodbeni položaj ter tehnično oceno projektov U2.03/96 in U1.03/96D2.

41 G. Doucet je s telefaksom z dne 22. oktobra 1999, ki je bil naslovljen na g. Hoenscha, tožečo stranko obvestil, da bi, ker namerava ta razpravljati tudi o težavah, povezanih s tehnično oceno ponudb, sestanek raje odložil na kasnejši datum, ko se ga bo lahko udeležil tudi g. Vadé, ki je bolje seznanjen s tehničnimi vprašanji.

42 G. Weber, direktor direktorata za javne razpise, pogodbe in pravna vprašanja skupne službe Komisije za upravljanje pomoči Skupnosti tretjim državam, je v dopisu z dne 25. oktobra 1999, ki je bil naslovljen na g. Zaissa in v katerem se je skliceval na njegov dopis z dne 4. oktobra 1999, navedel:

„Na podlagi vašega negativnega odgovora na dopis g. Douceta z dne 16. septembra 1999 [...] Komisija v skladu s členom 41 [Splošnih pogojev za program TACIS] (priloga E k sklenjeni pogodbi) s tem dopisom odpoveduje [tretjo] pogodbo. To pomeni, da bo odpoved začela dejansko veljati šest koledarskih tednov po tem, ko bo družba GKN prejela ta dopis.

Prosimo vas, da Komisiji takoj, ko bo mogoče, predložite končni račun, celoten tehnični spis pa [enoti za jedrsko varnost direktorata za projekte za Evropo (Srednjo, Vzhodno, NND in Zahodni Balkan) na področju skupne zunanje in varnostne politike skupne službe za upravljanje pomoči Skupnosti tretjim državam].

Ne zdi se mi, da bi bilo treba podrobneje pojasnjevati, zakaj Komisija GKN ne bo mogla povrniti stroškov, povezanih z ocenami projektov U1.03/96B, U1.03/96D2 in U2.03/96, katerih vodenje je bilo že od začetka slabo in niso dali nikakršnih koristnih rezultatov.

Po prejemu vašega dopisa z dne 4. oktobra 1999 je Komisija, da bi zavarovala svoje interese in interese upravičenca, na kraju samem sama organizirala prevzem materiala, ki je bil dobavljen v okviru projektov U1.03/95[E] [...], U1.03/96A [...] in U2.02/94C. Družba GKN zato ni upravičena do nikakršnega povračila za morebitne prihodnje prevzeme, ki bi se nanašali na te pogodbe o dobavi [materiala].

Nazadnje vam moram sporočiti, da Komisija zaradi nezadovoljivih storitev družbe GKN in predvsem njenega zavračanja glede odpravljanja nepravilnosti in zahtevanega sodelovanja s Komisijo z GKN ne bo mogla skleniti nove pogodbe."

43 Tožeča stranka je na dopis z dne 25. oktobra 1999 odgovorila z dopisom z dne 19. novembra 1999, ki je bil naslovljen na g. Webra in ga je podpisal g. Wiedemann ter v katerem je predvsem ugotovila, da se veljavnost tretje pogodbe izteče 15. decembra 1999.

44 Tožeča stranka in Komisija sta se sestali 24. novembra 1999.

45 Tožeča stranka je s telefaksom z dne 17. aprila 2002, ki je bil naslovljena na g. Knudsena iz direktorata za Evropo, Kavkaz in Srednjo Azijo urada Komisije za sodelovanje (EuropeAid), odgovorila na dopis z dne 4. marca 2002 in predlagala, naj se poišče sporazumna rešitev.

46 G. Knudsen ji je z dopisom z dne 17. maja 2002 odgovoril, da njen dopis ne vsebuje nobene nove prepričljive utemeljitve in da se želi izogniti nadaljnjemu nekoristnemu dopisovanju.

Postopek in predlogi strank

47 Tožeča stranka je to tožbo vložila v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 23. septembra 2002.

48 Na podlagi poročila sodnika poročevalca je Sodišče prve stopnje (četrti senat) odločilo, da začne ustni postopek.

49 V okviru ukrepov procesnega vodstva je Sodišče prve stopnje stranki pozvalo, naj odgovorita na pisna vprašanja in predložita nekatere dokumente. Stranki sta tem zahtevam deloma ugodili.

50 Stranki sta na javni obravnavi 22. septembra 2004 podali ustne navedbe in odgovorili na vprašanja Sodišča prve stopnje.

51 Tožeča stranka Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— Komisiji naloži, naj ji izplača znesek v vrednosti 332.083,60 EUR skupaj s 5,25-odstotnimi obrestmi, ki se od 12. junija 2000 naprej računajo od zneska 328.782,43 EUR, ter 5,25-odstotnimi obrestmi, ki se od 21. avgusta 2000 naprej računajo od zneska 3.301,17 EUR;

— Komisiji naloži plačilo stroškov.

52 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— tožbo zavrže kot nedopustno in očitno neutemeljeno;

— tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravno stanje

Trditve strank

Pristojnost Sodišča prve stopnje

53 Komisija v bistvu trdi, da je bila tožba vložena pri sodišču, ki ni pristojno za odločanje o njej. Na podlagi klavzule o sodni pristojnosti iz tretje pogodbe naj bi namreč spore, „povezane s to pogodbo ali ki bi iz nje izhajali", reševala pristojna belgijska sodišča.

54 Po mnenju Komisije je treba v zadevnem primeru razlagati tretjo pogodbo in predvsem opredeliti, kaj kdo komu dolguje. Zato naj bi se ta spor nanašal na tretjo pogodbo.

55 Komisija trdi, da bi morala v skladu z določbami iz tretje pogodbe glede projektov, povezanih z materialom, tožeča stranka prevzeti odgovornost za te projekte do prevzema in torej za pogodbeno obdobje do konca julija 2000. Komisija opozarja, da je tožeča stranka s pogodbo sprejela dejstvo, da je pripadajoči proračun omejen na 800.000 eurov.

56 Komisija poudarja, da je bila v obdobju, za katero tožeča stranka zahteva plačilo za dela, ki so jih izvajali njen vodja projekta in nekateri njeni izvedenci, med njo in Komisijo sklenjena pogodba. S to pogodbo naj bi bilo predvidenih več sklopov proračunskih sredstev za kritje dela vodje projekta in izvedencev. Komisija trdi, da je

tožeča stranka znesek teh sklopov proračunskih sredstev presegla, ko so njen vodja projekta in izvedenci zadevne dejavnosti izvedli do konca.

57 Komisija opozarja, da je bila tretja pogodba podaljšana zaradi zamude pri izvedbi nekaterih projektov, povezanih z materialom, zaradi česar so morali nekateri izvedenci v elektrarni Zaporožje izvesti dodatne posege. Zaradi podaljšanja pogodbe naj bi se tožeča stranka zavezala, da bo prevzela odgovornost za te projekte do julija 2000. Komisija priznava, da je do tega podaljšanja prišlo tudi zaradi proračunskih predpisov. Posegi teh izvedencev naj namreč ne bi mogli biti plačani v okviru predvidenega proračuna, če takrat ne bi bilo več pogodbe; izvedenci naj prav tako ne bi bili zaščiteni, kar zadeva zavarovanja in vize, če svojega dela ne bi izvajali v okviru veljavne pogodbe.

58 Celoten proračun tretje pogodbe naj se ne bi spremenil, temveč bi se prerazporedile samo nekatere od njegovih postavk. Po mnenju Komisije ni bilo potrebno nikakršno povečanje proračuna, saj naj podaljšanje trajanja pogodbe ne bi v ničemer vplivalo na vsebino obveznosti tožeče stranke v okviru projektov, povezanih z materialom. Načrte dejavnosti naj bi bilo treba samo delno prilagoditi, saj za večino projektov naj ne bi bila potrebna dodatna sredstva; podaljšanje naj bi zadevalo samo dva posebna projekta. Glede na to, da vodji projekta in zadevnim izvedencem ni bila zaupana nobena nova naloga, naj se zanje zato ne bi določilo niti nikakršno novo plačilo. Po mnenju Komisije bi morali le dokončati dela, predvidena v okviru tretje pogodbe, kar naj bi vključevalo tudi obveznost, da se dokončajo projekti, povezani z materialom, katerih trajanje je bilo podaljšano. V tretji pogodbi naj bi bilo ves čas jasno navedeno, da za tožečo stranko ni predvideno nikakršno ločeno plačilo za dokončanje projektov, povezanih z materialom, saj naj bi bila ta storitev krita iz skupnega proračuna. Komisija meni, da je bila vloga vodje projekta glede tega omejena zlasti na nadzor nad prevzemom projektov, povezanih z materialom, in s to tako rekoč postransko nalogo naj ne bi bilo mogoče upravičiti povečanja plačila za vodjo projekta. Komisija trdi, da zato kljub podaljšanju pogodbe skupni proračun ni bil povečan, s čimer naj bi se sicer strinjala tudi tožeča stranka.

59 Tožeča stranka trdi, da zadevne storitve niso bile izvedene niti v okviru tretje pogodbe niti prvega dodatka k pogodbi. Zadevno obdobje naj torej ne bi bilo urejeno s pogodbo. Obseg storitev, ki jih je bilo treba opraviti, naj bi bil namreč določen na podlagi proračuna pogodbe in programov del, ne pa uradnega trajanja tretje pogodbe.

60 Tožeča stranka trdi, da od avgusta 1998, glede vodje projekta, in od aprila 1999, glede izvedencev, ni več opravljala storitev v okviru tretje pogodbe, ki je bila, kakor trdi, sklenjena do 16. januarja 1999. Po trditvah tožeče stranke je bil v programih del vodje projekta in izvedencev zaradi proračunskih predpisov do junija 1998 predviden samo en poseg. Tožeča stranka trdi, da je s temi programi opredeljeno, ali gre za nepogodbene ali pogodbene storitve, saj so sestavni del pogodbe in je v njih naveden čas izvedbe storitve, h kateri je bila pogodbeno zavezana. Od julija 1998 naprej naj programi del tretje pogodbe ne bi predvidevali nobenega posega več, zato naj zadevne storitve ne bi več spadale v okvir tretje pogodbe.

61 Poleg tega naj zadevna dela ne bi bila pokrita niti s prvim dodatkom k pogodbi, ki naj bi bil sklenjen avgusta 1998 po izteku programov del iz tretje pogodbe. Tožeča stranka trdi, da sta stranki sklenili ta dodatek k pogodbi, da bi omogočili nadaljevanje različnih projektov, povezanih z materialom, v prehodnem obdobju, dokler ne bi sklenili četrte pogodbe.

62 Čeprav je bila tretja pogodba s prvim dodatkom k pogodbi podaljšana do 17. julija 2000, naj bi program del, ki so bila predvidena s tem dodatkom, jasno kazal, da z njim niso urejeni posegi vodje projekta do tega datuma. Zato po mnenju tožeče stranke ta program od avgusta 1998 naprej ni več urejal dela vodje projekta. Na julij 1998 naj bi bila prenesena samo dva tedna posegov, katerih izvedba je bila predvidena za december 1997. Od julija 1998 naprej naj bi bili predvideni samo posegi izvedencev v okviru različnih projektov, povezanih z materialom.

63 Po mnenju tožeče stranke je nepogodbena tudi narava dela izvedencev. Tožeča stranka trdi, da je opravila vse izvedenske storitve, ki so bile določene s pogodbo. Zahteva le plačilo posegov, ki niso bili predvideni v programih del in jih zato tudi ni bilo mogoče plačati iz proračuna tretje pogodbe.

64 Tožeča stranka trdi, da postavlja omejitev proračuna skupaj s programom posegov za obe stranki obvezne omejitve glede obsega obveznosti opravljanja storitev. Razširitve te obveznosti ni mogoče utemeljiti samo s trajanjem pogodbe. Čeprav je bilo trajanje pogodbe podaljšano, se to namreč ni zgodilo zaradi neplačane razširitve obveznosti, povezane z vodenjem projektov, temveč le zaradi prerazporeditve, ki je bila potrebna zaradi vključitve novih izvedencev. V skladu z določbami pogodbe naj bi bilo mogoče spremembe glede osebja izvesti samo pisno in je bila zato sklenitev prvega dodatka k pogodbi edini način, da se v pogodbo vključijo novi izvedenci.

65 Ker v prvem dodatku k pogodbi ni bilo določeno nikakršno povečanje proračuna niti novo delovno obdobje za vodjo projekta in ker so bila za izvedence določena nova delovna obdobja le v že navedenih razmerjih, tožeča stranka ugotavlja, da zaradi podaljšanja uradnega trajanja tretje pogodbe očitno ni bila zavezana k izvedbi zadevnih storitev.

Odškodninska tožba

66 Tožeča stranka trdi, da je njena tožba utemeljena, saj je Komisija kršila načeli varstva zaupanja v pravo in dobrega upravljanja, s čimer ji je povzročila za 332.083,60 EUR škode.

67 Prvič, glede nepravilnosti Komisije pri opravljanju dolžnosti, tožeča stranka meni, da jo je Komisija s svojim ravnanjem med pogajanji o sklenitvi pogodbe in po njih pustila v prepričanju, da bo za nepogodbene storitve, ki jih je opravila, prejela plačilo. Zato naj bi Komisija kršila načelo varstva zaupanja v pravo v smislu sodbe Sodišča prve stopnje z dne 17. decembra 1998 v zadevi Embassy Limousines & Services proti Parlamentu (T-203/96, Recueil, str. II-4239). Tudi v zadevnem primeru naj bi Komisija pri tožeči stranki vzbudila upravičena pričakovanja, na podlagi katerih naj bi se ta odločila za Komisijo delati brez pogodbe. Ko je tožeča stranka med pogajanji o sklenitvi pogodbe še naprej opravljala svojo dejavnost, naj ne bi z vidika preudarnega gospodarskega subjekta prevzela nikakršnega tveganja, katerega posledice bi morala nositi sama. Nasprotno, ravnala naj bi razumno in realno z gospodarskega vidika, saj naj bi ji Komisija vzbujala prepričanje, da bo z njo sklenila novo pogodbo. Komisija naj tega prepričanja tožeče stranke tudi ne bi omajala, temveč naj bi ga med pogajanji večkrat še okrepila in spodbudila.

68 V nasprotju z okoliščinami, značilnimi za oddajo javnih naročil, naj bi okoliščine v zadevnem primeru pri tožeči stranki vzbujale upravičena pričakovanja, da bo izbrana za sklenitev nove pogodbe za pomoč na kraju samem. V protokolu o sporazumu, ki so ga leta 1995 podpisale države G7, Komisija in Ukrajina, naj bi bila namreč tožeča stranka navedena kot partner Zahoda za varnost v jedrski elektrarni Zaporožje. Tožeča stranka navaja, da so se pogodbe o pomoči na kraju samem običajno sklepale z neposrednim sporazumom. Po njenem mnenju za stranke ni bilo nobenega dvoma, da se mora pomoč na kraju samem nadaljevati in da je bilo treba zlasti iz varnostnih razlogov preprečiti prekinitev izvajanja storitev. Neposredna dodelitev posla naj bi bila še dodaten razlog za pogodbeno omejitev trajanja storitev na samo približno eno leto.

69 Tožeča stranka poleg tega še trdi, da je Komisija, ko je z neprimernim upravljanjem pogodbe povzročila propad pogajanj o sklenitvi pogodbe, kršila tudi načelo dobrega upravljanja. Komisija naj bi bila zavezana k pripravi odločitve z vso potrebno skrbnostjo in bi morala zadevne interese pretehtati (sodbi Sodišča prve stopnje z dne 19. marca 1997 v zadevi Oliveira proti Komisiji, T-73/95, Recueil, str. II-381, ter z dne 9. julija 1999 v zadevi New Europe Consulting in Brown proti Komisiji,

T-231/97, Recueil, str. II-2403). Poleg tega nedoslednega in nestanovitnega odnosa določenega organa Evropske unije do zainteresirane stranke ni mogoče upravičiti z dejstvom, da znotraj zadevnega organa deluje več različnih upravnih ali političnih organov (v točki 87 navedena sodba Embassy Limousines & Services proti Parlamentu). Zato naj zainteresirana stranka ne bi bila dolžna trpeti dejstva, da Komisija zaradi internega kroženja odgovornega osebja med pogajanji o sklenitvi pogodbe ne uspe zagotavljati spremljanja teh pogajanj ali da za odločanje potrebuje neobičajno veliko časa. V primeru tožeče stranke pa naj bi se zgodilo prav to. Komisija naj bi namreč pri tožeči stranki v različnih fazah pogajanj o sklenitvi pogodbe na različne načine vzbujala in ohranjala upravičena pričakovanja ter hkrati večkrat dokazala, da je njeno upravljanje pogodbe pomanjkljivo, njena notranja organizacija pa ni zadovoljiva.

70 Tožeča stranka poleg tega trdi, da je odklonitev podpisa drugega dodatka k pogodbi dokaz, kako malomarno so bili zaporedni uradniki obveščeni o stanju pogajanj in tekočih pogodb. Izjava g. Vadéja iz telefaksa z dne 23. septembra 1999 („kakor sem razumel, je prvi dodatek k pogodbi [...], ki je bil sklenjen brez sprememb skupnega proračuna, vključeval ponovno odprtje proračunskih postavk, ki bi omogočilo uskladitev s podaljšanim trajanjem storitev") naj bi očitno dokazovala, da ni prebral prvega dodatka k pogodbi in da mu njegovi predhodniki niso pojasnili, v kakšnih okoliščinah je bil ta izdelan. Ker je bil proračun, predviden za vodjo projekta, v trenutku podpisa prvega dodatka k pogodbi že popolnoma izčrpan, s preostankom proračuna pa je bilo mogoče pokriti samo delo izvedencev, ni bil po trditvah tožeče stranke nikoli sklenjen dogovor o preoblikovanju proračuna in kaj takega tudi ne bi bilo odobreno. Proračuna, predvidena za vodjo projekta oziroma izvedence, naj zato v razčlenitvi stroškov, priloženi prvemu dodatku k pogodbi, ne bi bila preoblikovana, saj je bila edina sprememba različnih proračunov odprava razlikovanja med posegi, opravljenimi v Nemčiji, in tistimi, opravljenimi v Ukrajini. S tem ukrepom naj bi se poenostavilo knjiženje posegov, čeprav ta sprememba ni v ničemer vplivala na različne proračune, ki so bili predvideni za izvedence oziroma vodjo projekta.

71 Nadalje, glede škode, ki naj bi jo utrpela tožeča stranka, ta trdi, da je, ker se je zanašala na obljube Komisije in še naprej izvajala svojo dejavnost, ne da bi podpisala pogodbo, utrpela škodo v vrednosti 332.083,60 EUR.

72 Nazadnje, glede vzročne zveze med nepravilnostmi pri opravljanju dolžnosti in škode, tožeča stranka trdi, da je med nepravilnostmi pri opravljanju dolžnosti, ki jih je storila Komisija, in škodo, ki jo je utrpela, vzročna zveza, s katero je mogoče utemeljiti povračilo škode. Škoda naj bi dovolj neposredno izhajala iz ravnanja, ki se očita Komisiji.

73 Tožeča stranka zaključuje, da je škoda, ki jo je utrpela, neposredno povezana tudi z nezadostno upravno organizacijo Komisije. Pomanjkljiv prenos informacij med uradniki, ki so si sledili, naj bi namreč povzročil dodatno zamudo, s čimer naj bi bilo mogoče pojasniti nepogodbene storitve in njihovo trajanje, posledično pa tudi znesek škode, ki jo je utrpela tožeča stranka.

74 Tožeča stranka zahteva, naj Sodišče prve stopnje g. Douceta, Kalbeja, Joustena, Lütkemeyerja in Vadéja, uradnike Komisije ter g. Zaissa, Hoenscha, Collignona in Mölleja zasliši kot priče o zadevnih vprašanjih, zlasti o obsegu razprav med Komisijo in tožečo stranko, vodenju pogajanj o sklenitvi pogodbe in izčrpanju proračuna.

75 Komisija trdi, da tožba ni utemeljena. Odgovornosti Komisije naj ne bi bilo mogoče ugotavljati na podlagi člena 288, drugi odstavek, ES, saj naj pri opravljanju nalog ne bi bilo nikakršne nepravilnost.

76 Prvič, Komisija izpodbija trditev, da je pri tožeči stranki vzbudila upravičena pričakovanja.

77 Drugič, Komisija izpodbija trditev, da je s slabim upravljanjem pogodbe kršila načelo dobrega upravljanja.

Presoja Sodišča prve stopnje

78 Do spora je prišlo ob izteku pogodbenega razmerja, ki sta ga stranki sklenili leta 1994; stranki zato razpravljata o vprašanju, ali njun spor sodi v okvir izvajanja tretje pogodbe in tretjega dodatka k tej pogodbi ali ne. Obe domnevi je treba preučiti zaporedoma.

79 Na podlagi določb iz člena 238 ES in Sklepa Sveta 88/591/ESPJ, EGS, Euratom z dne 24. oktobra 1988 o ustanovitvi Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti (UL L 319, str. 1), kakor je bil spremenjen, je Sodišče prve stopnje pristojno za odločanje o sporih, ki zadevajo pogodbe in mu jih predložijo fizične ali pravne osebe, samo na podlagi arbitražne klavzule.

80 Če take klavzule ni, Sodišče prve stopnje ne more odločati o tožbi, ki izhaja iz pogodbe. V nasprotnem primeru bi se njegova sodna pristojnost razširila prek pristojnosti za obravnavo sporov, na katero ga omejuje člen 240 ES, saj je s to določbo splošna pristojnost za odločanje o drugih sporih, v katerih je ena od strank Skupnost, dodeljena nacionalnim sodiščem (sodba Sodišča z dne 21. maja 1987 v združenih zadevah Rau in drugi, od 133/85 do 136/85, Recueil, str. 2289, točka 10, in sklep Sodišča prve stopnje z dne 10. julija 2002 v zadevi Comitato organizzatore del convegno internazionale proti Komisiji, T-387/00, Recueil, str. II-3031, točka 37).

81 V tem primeru tretja pogodba, za katero Komisija trdi, da iz nje izhaja spor, ne vsebuje nikakršne klavzule, na podlagi katere bi bilo Sodišče prve stopnje pristojno za obravnavo sporov, do katerih bi prišlo pri njenem izvajanju, temveč je, nasprotno, v njej izrecno določeno, da ti spori sodijo v pristojnost sodišč v Bruslju (glej zgoraj navedeno točko 7).

82 Treba je poudariti, da v zadevnem primeru Sodišče prve stopnje ne more opredeliti, ali zadevna dela sodijo v okvir pogodbe ali ne, ne da bi moralo za to razložiti tretjo pogodbo in prvi dodatek k tej pogodbi. Če torej zadevna dela sodijo v okvir pogodbe, ki zavezuje tožečo stranko in Komisijo, Sodišče prve stopnje ni pristojno za odločanje o sporu in je treba tožbo zato zavrniti.

83 Ker ni mogoče izključiti možnosti, da bi nacionalno sodišče, pristojno za razlago tretje pogodbe, sklenilo, da so bila zadevna dela opravljena zunaj področja uporabe te pogodbe, je treba preučiti, ali je Komisija res kršila načeli varstva upravičenih pričakovanj in dobrega upravljanja, kakor trdi tožeča stranka.

84 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da morajo biti za to, da je Skupnost nepogodbeno odgovorna na podlagi člena 288, drugi odstavek, ES, izpolnjeni vsi pogoji, to je nezakonitost ravnanja, ki se očita institucijam, dejanska škoda ter obstoj vzročne povezave med zatrjevanim ravnanjem in navedeno škodo (sodba Sodišča z dne 29. septembra 1982 v zadevi Oleifici Mediterranei proti EGS, 26/81, Recueil, str. 3057, točka 16, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 11. julija 1996 v zadevi International Procurement Services proti Komisiji, T-175/94, Recueil, str. II-729, točka 44).

85 Če ni izpolnjen eden od teh pogojev, je treba tožbo v celoti zavrniti, ne da bi bilo treba preučiti tudi druge pogoje za zadevno odgovornost (sodba Sodišča z dne 15. septembra 1994 v zadevi KYDEP proti Svetu in Komisiji, C-146/91, Recueil, str. I-4199, točka 19, ter sodbi Sodišča prve stopnje z dne 20. februarja 2002 v zadevi Förde-Reederei proti Svetu in Komisiji, T-170/00, Recueil, str. II-515, točka 37, in z dne 19. marca 2003 v zadevi Innova Privat-Akademie proti Komisiji, T-273/01, Recueil, str. II-1093, točka 23).

86 V skladu s temi načeli je treba preučiti ravnanje Komisije.

87 Glede prvega od teh pogojev je treba v skladu s sodno prakso dokazati dovolj resno kršitev pravnega pravila, katerega cilj je dodelitev pravic posameznikom (sodba Sodišča z dne 4. julija 2000 v zadevi Bergaderm in Goupil proti Komisiji, C-352/98 P, Recueil, str. I-5291, točka 42). Glede zahteve, da mora biti kršitev dovolj resna, je odločilno merilo za izpolnitev tega pogoja dejstvo, da je zadevna institucija Skupnosti očitno in resno kršila omejitve, ki so postavljene za njeno diskrecijsko presojo. Če ima ta institucija le dokaj omejeno diskrecijsko pravico ali te pravice sploh nima, lahko za dokaz obstoja dovolj resne kršitve zadošča že samo kršitev prava Skupnosti (sodba Sodišča z dne 10. decembra 2002 v zadevi Komisija proti Camar in Tico, C-312/00 P, Recueil, str. I-11355, točka 54; sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. julija 2001 v združenih zadevah Comafrica in Dole Fresh Fruit Europe proti Komisiji, T-198/95, T-171/96, T-230/97, T-174/98 in T-225/99, Recueil, str. II-1975, točka 134).

88 V tem primeru je treba najprej ugotoviti, ali je ravnanje Komisije dovolj resna kršitev načela varstva zaupanja v pravo.

89 V skladu z ustaljeno sodno prakso se lahko na pravico do varstva zaupanja v pravo, ki je eno od temeljnih načel Skupnosti, sklicuje vsak posameznik, ki se znajde v položaju, iz katerega izhaja, da mu je uprava Skupnosti z natančnimi zagotovili vzbudila upravičena pričakovanja. Kot takšna zagotovila se štejejo natančne, brezpogojne in skladne informacije, ki izhajajo iz pooblaščenega in zanesljivega vira, ne glede na obliko, v kateri so predložene. Nasprotno pa se na kršitev tega načela ni mogoče sklicevati, če zadevni osebi upravni organ ne da natančnih zagotovil (zgoraj navedena sodba Innova Privat-Akademie proti Komisiji, točka 26 in navedena sodna praksa).

90 Najprej je treba opozoriti, da pogajanja o sklenitvi pogodbe za stranke niso zavezujoča. Nato je treba preučiti, ali je med pogajanji o sklenitvi pogodbe Komisija tožeči stranki dala natančna zagotovila, ki so pri njej vzbudila upravičena pričakovanja.

91 Glede tega se tožeča stranka sklicuje zlasti na več razgovorov, ki jih je imela s Komisijo, in na različne dopise.

92 Glede na telefonski pogovor z g. Korsakom, vodjo nabave opreme za Komisijo, na katerega se sklicuje tožeča stranka, ki naj bi potekal po tem, ko je bil spomladi 1998 Komisiji poslan prvi osnutek četrte pogodbe, in na podlagi katerega naj bi tožeča stranka menila, da bo pogodba kmalu podpisana, je treba ugotoviti, da nobeden od elementov iz spisa ne dokazuje resničnosti teh zatrjevanih ustnih zagotovil, za katera Komisija zanika, da bi jih izrazila, in da je še toliko manj mogoče dokazati, da imajo ta zagotovila značilnosti, potrebne za vzbuditev upravičenega pričakovanja (v tem smislu glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 8. novembra 2000 v združenih zadevah Dreyfus in drugi proti Komisiji, T-485/93, T-491/93, T-494/93 in T-61/98, Recueil, str. II-3659, točka 87). Enako velja za vsa ostala zatrjevana ustna zagotovila, katerih obstoja ni mogoče dokazati z nobenim od elementov iz spisa.

93 Po navedbah tožeče stranke so se pogajanja o sklenitvi pogodbe brez prekinitve nadaljevala jeseni 1998. Pri tem se sklicuje zlasti na telefaks g. Joustena z dne 22. decembra 1998, iz katerega naj bi izhajalo, da ni bilo več nikakršnih ovir za podpis četrte pogodbe. Vendar se je bilo v tem telefaksu navedeno:

„Kot odgovor na vaš dopis z dne 3. decembra 1998 vas obveščam, da sem danes posredoval [referenčne elemente] pogodbe [o pomoči na kraju samem] 1997 družbe GKN [skupni službi za upravljanje pomoči Skupnosti tretjim državam] (g. Doucetu),

ki bo stopil v stik z vami glede drugih elementov vašega predloga (priloga D, skladnost priloge B s prilogo A itd.).“

94 Iz besedila tega telefaksa je jasno razvidno, da je šlo le za obvestilo tožeči stranki o stanju pogajanj. Iz njega je mogoče sklepati, da vprašanja, povezana s prilogama D in B, še niso bila rešena in da bodo za razrešitev teh vprašanj, za katera se zdi, da niso bila obrobna, potrebna dodatna pogajanja, zato ni bilo mogoče govoriti o skorajšnjem podpisu pogodbe.

95 Pogajanja o sklenitvi pogodbe so se nadaljevala in tožeča stranka je v nadaljevanju Komisiji poslala več različic četrte pogodbe.

96 Medtem je med strankama prišlo do spora glede ocene nekaterih projektov.

97 Poleg tega iz spisa izhaja, da je bil v teh letih vodja projekta g. Hoensch deležen graje s strani delegacije Komisije v Kijevu in tudi s strani služb Komisije v Bruslju. Komisija je od tožeče stranke namreč večkrat zahtevala, naj vodjo projekta zamenja, vendar tožeča stranka tem zahtevam ni ugodila.

98 Zaradi teh sporov je Komisija z dopisom z dne 25. oktobra 1999 na podlagi člena 41 Splošnih pogojev za program TACIS tretjo pogodbo odpovedala.

99 Poleg tega iz spisa izhaja, da je sklenitev četrte pogodbe poleg težav, povezanih z vodjo projekta g. Hoenschem kot osebo in oceno nekaterih projektov, oteževalo tudi ravnanje tožeče stranke med pogajanji. Iz spisa izhaja, da tožeča stranka večkrat ni želela upoštevati sprememb, ki jih je predlagala Komisija, in je s tem tudi sama pripomogla k podaljšanju trajanja pogajanj o sklenitvi pogodbe, zato je mogoče končni neuspeh pogajanj deloma pripisati tudi njej, kar je med obravnavo tudi priznala.

100 Zato je treba poudariti, da ni v nobenem trenutku prišlo do končnega sporazuma o sklenitvi četrte pogodbe. Tožeča stranka se torej ne more sklicevati na načelo varstva zaupanja v pravo v okviru sklenitve četrte pogodbe. Čeprav je Komisija od nje zahtevala predložitev več osnutkov pogodbe, sodi ta okoliščina v okvir običajnih pogajanj o sklenitvi pogodbe in Komisija zato tožeče stranke ni vzpodbujala k izpostavljanju prekomernim tveganjem, povezanih z njeno gospodarsko dejavnostjo (v tem smislu glej zgoraj navedeno sodbo Embassy Limousines & Services proti Parlamentu, točka 75).

101 Preučiti je še treba, ali je Komisija tožeči stranki dala natančna zagotovila, ki so pri njej vzbudila upravičena pričakovanja, da bo za zadevne storitve prejela plačilo v drugačni obliki kot v okviru morebitne četrte pogodbe.

102 Glede tega je treba ugotoviti, da se tožeča stranka sklicuje zlasti na ustna zagotovila služb Komisije in na različne dopise, tako svoje kot tudi tiste, ki jih je prejela od Komisije. Sklicuje se tudi na Posebno poročilo Računskega sodišča.

103 Glede zatrjevanih ustnih zagotovil na splošno je treba poudariti, da nobeden od elementov iz spisa ne dokazuje resničnosti teh zagotovil, za katera Komisija zanika, da bi jih izrekla, in da je še toliko manj mogoče dokazati, da imajo ta zagotovila značilnosti, potrebne za vzbuditev upravičenega pričakovanja.

104 Glede dopisa z dne 20. oktobra 1998, v katerem je Komisija tožeči stranki predlagala sklenitev pogodbe, iz katere bi bila izvzeta dela, za katera še ni bil dosežen dogovor, in ki ga tožeča stranka navaja kot dokaz, da ji je Komisija obljubila retroaktivno plačilo za njene storitve, je treba ugotoviti, da je ta predlog zadeval sklenitev četrte pogodbe in program TACIS 1997 ter da je Komisija torej predlagala sklenitev pogodbe, ki bi zadevala preostala dela, povezana s programom TACIS 1997. Ta dopis zato z ničimer ne dokazuje, da naj bi bila zadevna dela plačana za nazaj.

105 Glede dopisa z dne 14. aprila 1999, v katerem je tožeča stranka povzela sklepe s sestanka z dne 16. marca 1999 in navedla, da naj bi na izrecno zahtevo Komisije predložila osnutek pogodbe za nazaj, ki naj bi se nanašala na obdobje, ki ni bilo pokrito s pogodbo, je treba ugotoviti, da samo na podlagi tega dopisa, ki ga je napisala tožeča stranka in katerega vsebino Komisija izpodbija, ni mogoče dokazati, da naj bi Komisija na tožečo stranko na zadevnem sestanku dejansko naslovila takšno zahtevo.

106 Enako dopis z dne 25. avgusta 1999, s katerim je tožeča stranka predložila predlog drugega dodatka k tretji pogodbi, z ničimer ne dokazuje, da naj bi Komisija zahtevala predložitev takega dodatka niti da naj bi obljubila retroaktivno plačilo storitev, ki jih je opravila tožeča stranka.

107 Komisija je namreč v telefaksu z dne 23. septembra 1999 podpis tega dodatka k pogodbi zavrnila z naslednjimi besedami:

„Kakor sem razumel, je prvi dodatek k pogodbi [...], ki je bil sklenjen brez sprememb skupnega proračuna, vključeval ponovno odprtje proračunskih postavk, ki bi omogočilo uskladitev s podaljšanim trajanjem storitev.

Sedaj ste mi predložili predlog, ki ne vključuje novih nalog in je bil predložen konec avgusta, z njim pa bi želeli pokriti dela, povezana z obdobjem med julijem 1998 in junijem 1999, torej za nazaj. Zaradi vsega navedenega Komisija takega predloga ne more upoštevati."

108 Tožeča stranka se poleg tega sklicuje tudi na sestanek s 24. novembra 1999, ko naj bi ji bilo ponovno obljubljeno povračilo stroškov za delo, ki ga je opravila od avgusta 1998 naprej, razen če bi predvidena revizija tretje pogodbe pokazala, da to delo ni bilo zadovoljivo. Komisija je svojemu odgovoru na tožbo priložila ročno napisane zabeležke s tega sestanka. Iz teh zabeležk izhaja, da se je razprava osredotočala na učinke, ki bi jih imela prekinitev tretje pogodbe, težave, povezane z g. Hoenschem kot osebo, in možnost, da bi mu ob pomoči Komisije povrnili ugled. Na podlagi teh zabeležk ni mogoče trditi, da naj bi Komisija obljubila retroaktivno povračilo stroškov zadevnih storitev. Ker je ta sestanek potekal 24. novembra 1999, tožeča stranka v nobenem primeru ne more trditi, da so ji bila na tem sestanku vzbujena upravičena pričakovanja, povezana s storitvami, ki jih je opravila že pred njim.

109 Poleg tega je treba poudariti, da bi lahko Komisija tožeči stranki v okviru programa TACIS plačala samo na podlagi pogodbe. Glede na dolgotrajne izkušnje, ki jih je imela tožeča stranka s programom TACIS, je bila gotovo seznanjena s pravnimi postopki, povezanimi s tem programom, in potrebo po sklenitvi pogodbe.

110 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da spis ne vsebuje nobenega dopisa, v katerem bi Komisija tožeči stranki obljubila, da ji bo stroške zadevnih storitev povrnila za nazaj.

111 Poleg tega se tožeča stranka sklicuje še na Posebno poročilo Računskega sodišča št. 6/97, ki naj bi dokazovalo, da je sklepanje pogodb za nazaj mogoče. Iz tega poročila izhaja, da je pri sklepanju pogodb za pomoč na kraju samem prišlo do težav in da se zdi, da je Komisija pogodbe sklepala tudi za nazaj, kar je Računsko sodišče grajalo.

112 Komisija je na grajo Računskega sodišča odgovorila:

„[V] preteklosti je bilo nekaj pogodb podpisanih tudi naknadno, ker se je upravna priprava preveč zavlekla. Sprejeti so bili ukrepi, s katerimi naj bi preprečili, da bi se ta težava ponovila. [...] Komisija od izvedencev nikoli ne zahteva opravljanja dejavnosti, če te niso pokrite z odobreno pogodbo. Do odlogov med pogodbama lahko pride zaradi številnih vzrokov in v takih primerih so pogodbene stranke obveščene, da je Komisija odgovorna samo za dejavnosti, ki so pokrite s pogodbami."

113 Prvič, treba je ugotoviti, da to poročilo zadeva obdobje pred spornim obdobjem. Drugič, čeprav iz tega poročila res izhaja, da je Komisija sklepala pogodbe za nazaj, niti poročilo niti odgovori Komisije te ne zavezujejo, da mora s takim ravnanjem, ki ga je Računsko sodišče posebej grajalo, nadaljevati tudi v prihodnje. Nič ne kaže, da bi lahko to poročilo tožeči stranki vzbudilo upravičena pričakovanja glede dejstva, da bo Komisija z njo sklenila pogodbo za nazaj.

114 V teh okoliščinah je treba poudariti, da nobeden od elementov iz spisa ne dokazuje, da naj bi Komisija tožeči stranki dajala natančna zagotovila, da bodo stroški zadevnih del povrnjeni za nazaj, ali v okviru četrte pogodbe ali v okviru naknadnega sporazuma, in da bi s tem lahko tožeči stranki vzbujala upravičena pričakovanja. Poleg tega bi moral biti preudaren gospodarski subjekt, ki pozna program TACIS,

seznanjen s tveganji, povezanimi z možnostjo sklepanja pogodb za nazaj, ki je v nasprotju z načeli, ki zavezujejo Komisijo v okviru dobrega in preudarnega finančnega upravljanja virov Skupnosti.

115 Zato se ne zdi, da bi Komisija dovolj resno kršila načelo varstva zaupanja v pravo.

116 Nadalje je treba ugotoviti, ali je ravnanje Komisije dovolj resna kršitev načela dobrega upravljanja.

117 Glede tega tožeča stranka trdi, da Komisija zaradi nenehnega kroženja osebja ni zagotovila spremljanja pogajanj o sklenitvi pogodbe, kar naj bi bil vzrok, da četrta pogodba ni bila sklenjena, pri čemer se sklicuje na Posebno poročilo Računskega sodišča št. 25/98.

118 V Posebnem poročilu Računskega sodišča št. 25/98 je bilo med drugim ugotovljeno, da „upravna enota GD [Komisije za zunanje odnose: Evropa in nove neodvisne države, skupna zunanja in varnostna politika ter zunanja služba] nima na voljo človeških virov, potrebnih za pravilno spremljanje izvajanja programov“, in da „obračunskih del, ki se jih je leta 1997 lotila Komisija v okviru finančne likvidacije pogodb PHARE in TACIS, ki je bila otežena zaradi ‚izgube institucionalnega spomina‘, do katere je prišlo zaradi kroženja pogodbenega osebja in pomanjkanja dobre upravne prakse, ni spremljal nikakršen ukrep, s katerim bi preprečili, da bi se takšne okoliščine ponovile“.

119 To poročilo torej zadeva in graja le predhodno prakso Komisije, ne pa tudi prakse, ki je bila uveljavljena v času pogajanj o sklenitvi četrte pogodbe. Komisija je namreč prav s prestrukturiranjem svojih služb in z ustanovitvijo skupne službe za upravljanje pomoči Skupnosti tretjim državam leta 1998 poskusila izboljšati izvajanje programov TACIS.

120 Sicer tožeči stranki ni uspelo predložiti nobenega konkretnega dokaza o kršitvi načela dobrega upravljanja. Glede tega tožeča stranka trdi, da je 14. aprila 1999 predložila nov osnutek četrte pogodbe, pri čemer je navedla, da gre za popolnoma revidirano različico „referenčnih elementov", pri čemer pa navaja, da je bila v bistvu enaka tisti, ki jo je GD Komisije za zunanje odnose: Evropa in nove neodvisne države, skupna zunanja in varnostna politika ter zunanja služba preučil že decembra 1998, kar naj bi bil dokaz za „izgubo institucionalnega spomina" zaradi nenehnega kroženja odgovornega osebja znotraj Komisije, kot je to ugotovilo že Računsko sodišče. To dejstvo še zdaleč ne dokazuje kakršne koli kršitve načela dobrega upravljanja, temveč nasprotno kaže, da bi bilo mogoče nekaj očitkov izreči tudi na ravnanje tožeče stranke.

121 V teh okoliščinah se ne izkaže, da bi Komisija kršila načelo dobrega upravljanja, zato je treba utemeljitve tožeče stranke glede tega zavrniti, ne da bi bilo treba poleg tega še preučevati, ali je učinek tega načela dodelitev pravic posameznikom.

122 Ker torej pogoj, povezan z nezakonitim ravnanjem Komisije, v zadevnem primeru ni izpolnjen, je treba tožbo zavrniti, ne da bi bilo treba preučiti še druge pogoje, povezane z zadevno odgovornostjo, in ne bi Sodišče prve stopnje moralo zaslišati priče.

Stroški

123 V skladu s členom 87(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Tožeča stranka ni uspela, zato se ji v skladu s predlogom tožene stranke naloži plačilo vseh stroškov.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (četrti senat)

razsodilo:

1. Tožba se zavrne.

2. Tožeči stranki se naloži plačilo stroškov.

Legal Tiili Vadapalas

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 16. marca 2005.

Sodni tajnik Predsednik

H. Jung H. Legal